

Історична геологія

ІСТОРИЧНА ГЕОЛОГІЯ – галузь [геології](#), що вивчає послідовність розвитку геологічних подій, органічного світу, умов формування гірських порід Землі як основу з'ясування закономірностей розповсюдження в них корисних копалин. Осн. завданням І. г. є теор. обґрунтування та періодизація еволюції земної кори і органіч. світу під впливом ендеген. і екзоген. процесів. Базові наук. дисципліни, які вирішують осн. завдання І. г., – *стратиграфія, палеонтологія та палеогеографія*. Стратиграфія з'ясовує послідовність утворення і розповсюдження гір. порід у часі та просторі, вивчає відповідні співвідношення геол. тіл, розробляє шкалу геохронол. (ери, періоди, епохи тощо) та стратигр. (групи (ератеми), системи, відділи тощо) підрозділів. Палеонтологія вивчає скам'янілі рештки тварин. і рослин. організмів, які населяли моря, океани, озера та ріки, всі ін. ніші земної поверхні в минулому, і становить гол. теор. фундамент І. г. За її даними відтворюють картини життя минулих геол. часів, визначають віднос. геол. вік осад. відкладів, зокрема й віддалених між собою на великі відстані. Першими палеонтол. метод з цією метою застосували на межі 18–19 ст. англ. інж. В. Сміт та франц. зоолог Ж. Кюв'є. Поряд з віднос. геохронологією від 2-ї пол. 20 ст. розвивається абсолютна, яка за допомогою переважно ізотоп. методів дає прямі визначення абсолют. віку гірських порід. Практична цінність І. г. як науки була б неможлива без з'ясування фізико-геогр. умов, рельєфу та клімату минулих епох, контурів древніх материків і океанів, умов формування гір. порід і пов'язаних з ними корис. копалин, що входить до завдань палеогеографії. Крім того, І. г. вивчає закладення та розвиток геосинкліналей і платформ, особливості процесів літогенезу гір. порід та проявів магматизму в різні геол. епохи, формування структури земної кори, оскільки тектонічні рухи і деформації є первин. факторами більшості змін, які відбуваються в літосфері та на земній поверхні. У 2-й пол. 19 ст. становлення І. г. як науки відбувалося у тісному зв'язку з еволюц. теорією англ. природодослідника Ч. Дарвіна (див. [Дарвінізм](#)). На теренах України істор.-геол. дослідж. започатковано у 19 ст. працями Р. Мурчісона, Е. Ейхвальда, Г. Гельмерсена, М. Барбота-де-Марні, К. Феофілактова, [О. Карпінського](#), а у зх. частині, що перебувала під владою Австрії (Австро-Угорщини), – С. Сташица, К. Пауля, Е. Тітце та ін. У 20 ст. найбільший внесок у їхній розвиток зробили [М. Андрусов](#), [О. Борисяк](#), [О. В'ялов](#), [П. Тутковський](#), [М. Семененко](#), [В. Різниченко](#), [Б. Чернишов](#), [В. Бондарчук](#) та ін.

Рекомендована література

1. Борисьяк А. А. Курс исторической геологии. Ленинград; Москва, 1935;
2. Мазарович А. Н. Историческая геология. Москва; Ленинград, 1938;
3. Страхов Н. М. Основы исторической геологии. Ч. 1–2. Москва; Ленинград, 1948;
4. Рухин Л. Б. Основы общей палеогеографии. Ленинград, 1959;
5. Атлас палеогеографічних карт Української РСР і Молдавської РСР. К., 1960;
6. Ключников М. М., Онищенко О. М. Исторична геологія. К., 1975;
7. Короновский Н. В., Хаин В. Е., Ясаманов Н. А. Историческая геология. Москва, 2006.

Бібліографічний опис:

Історична геологія // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2011. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-12781>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).